

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Första Kammaren. N:o 27.

Onsdagen den 23 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 19 April och protokollet för den 17 f. m. i samma månad.

Företogs val af en revisor vid innevarande års granskning af Statsverkets samt Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning efter Rektorn Henrik Ragnar Törneblad, som detta uppdrag sig afsagt; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:

Professoren H. L. Rydin med 75 röster.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion om stadgande af skyldighet för utländsk man att vid talans anställande inför svensk myndighet mot svensk man ställa borgen för kostnad och skada.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 24, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Utskottets utlåtande N:o 4, öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordningar angående tillsättning af presterliga tjänster samt angående förbrytelse af prest och om laga domstol i sådana mål.

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.*

1:sta punkten.

Herr Sjöbring: Jag har låtit anteckna mig såsom reservant mot detta betänkande och anhåller därför att i korthet få angifva

Första Kammarens Prot. 1879. N:o 27.

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om prästerliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

de skäl, som föranledt mig att icke instämma med Utskottets majoritet.

Jag vill då först hemställa till Herr Talmannen och Kammarren, om det må tillåtas mig att yttra mig icke blott öfver den nu föredragna punkten utan öfver förslaget i sin helhet, och under förutsättning att detta tillåtes mig får jag först och främst tillkännagifva, att jag lika litet som de öfriga reservanterne har kunnat i detta Utskottets utlåtande se en sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut. Jag finner deri, som sagdt, ingen sammanjemkning utan ett slags kompromissdom, enligt hvilken än den ene och än den andre Kammarens mening kommit till heders; och om jag därför redan af detta skäl icke kan godkänna betänkandet, så kan jag ännu mindre göra det, då jag betraktar det resultat, hvartill man genom denna så kaliade sammanjemkning har kommit, ty just i den punkt, som är den allra viktigaste i hela detta lagförslag, nemligen icke föredragna 27 §, som handlar om rätt för konsistoriella församlingar att kalla fjerde propredikant, har man gått så till väga, att man helt enkelt rekommenderat Andra Kammarens mening till antagande med undanskjutande af hvad Kongl. Maj:t, Kyrkomötet och Första Kammarren i detta fall ansett vara lämpligt, och härigenom har en lagparagraf uppkommit rörande tillsättningen af kyrkoherdar i konsistoriella gäll, som, om den blefve antagen, enligt min öfvertygelse långt ifrån att undanrödja de brister, som utan gensägelse vidlåda det för närvarande gällande befordringssättet, tvärtom skulle verka i hög grad menligt för vår svenska kyrka. De skäl, hvarpå denna min åsigt stöder sig, vill jag icke länge trötta Kammarren med att anföra, ty de hafva under den långa tid, som dessa frågor så att säga varit under allmän diskussion, så ofta blifvit upprepade, att hvar och en nog torde känna dem. Ett enda af dessa skäl må det dock tillåtas mig att med några få ord framhålla, nemligen den ofta anmärkta oformlighet, som skulle uppkomma derigenom att kallelse- och utnämningsrätt lades i samma händer. Jag känner väl hvad som blifvit anfördt för att förringa eller undanrödja denna anmärkning; man har nemligen dels påpekat den starka majoritet, som erfordras för kallelse, och dels den olika röstgrund, som skulle vara gällande vid kallelsen och vid valet. Visserligen erkänner jag, att dessa bestämmningar i vissa fall torde kunna utgöra korrektiv, men jag vågar dock påstå, att i de flesta församlingar på landet, åtminstone i sådana, der icke valet enligt nu gällande bestämmelser ligger i en eller några få personers händer, den föreskrifna pluraliteten nog utan synnerlig svårighet skulle åstadkommas och således val och utnämning komma att ske ensamt af församlingarna, och häraf skulle åter enligt min öfvertygelse följden blifva den, att presterskapets yttre ställning, dess utsigt på framtida befordran skulle blifva så osäker och oviss, att detta icke kunde undgå att menligt inverka både på antalet af dem, som sökte inträde i kyrkans tjänst och på deras duglighet till sitt kall. Denna osäkerhet är redan ganska stor, större än den borde vara och större än den är på någon annan tjänstemanna-

bana. Genom antagande af detta lagförslag, genom att gifva församlingarna rätt att kalla fjerde profpredikant med den verkan, som här är föreslagen, skulle denna osäkerhet i presterskapets yttre ställning ytterligare förökas, ja, den framtida utkomsten skulle i många fall komma att bero på rena tillfälligheter. För min del kan jag icke föreställa mig annat än att detta skulle blifva skadligt för vår svenska kyrka, efter som det otvifvelaktigt blefve i högsta grad skadligt för presterskapet och dess duglighet. Vida bättre än att på detta sätt utvidga församlingarnas valrätt är det derföre enligt min tanke att söka ställa så till, att församlingarna allt mer och mer komma i tillfälle att välja på duglige personer, som af vederbörande myndigheter blifvit uppförda på förslag, och detta skulle åter bäst åstadkommas derigenom, att den allmänna prestbildningen allt mera höjes. I detta syfte har mycket gjorts under de sista årtiondena, och detta har också burit god frukt; men jag vågar här upprepa en sanning, hvarom jag äfven förut på detta rum haft tillfälle erinra; den gäller för mig såsom ett axiom: vill man hafva en duglig embetsmannacorp, så fordras dertill två villkor: det första är att man lagar, att den blifvande embetsmannen får en så fullständig bildning som möjligt, och det andra icke mindre nödvändiga villkoret är det, att befordringsväsendet ordnas på det sätt, att hvar och en har utsigt att vinna en befordran, som motsvarar hans arbete, hans nit och förtjenster. Man skall säkerligen medgifva, att detta gäller på andra områden, i afseende på andra slags tjenster. Jag vågar för min del påstå, att detsamma äfven bör gälla i afseende på kyrkliga tjenster och befattningar, och att derför klokheden fordrar, att man så ställer befordringsväsendet inom kyrkan; rättvisan fordrar det ock; ty äfven här gäller det ordet: arbetaren är sin lön värd.

På dessa skäl får jag vördsamt anhålla om afslag å Utskottets förevarande betänkande.

Grefve Hamilton, Henning: I den mån man länge har insett behofvet af en förändring i kyrkolagen, särskildt i afseende på de stadganden, som röra de presterliga befordringarne, är det att beklaga, att de båda Kamrarna stannat i så olika beslut, att de verkligen icke kunna sammanjemkas och sålunda det ifrågasvarande ändamålet vid denna riksdag icke vinnas. Att åter Kamrarnes olika beslut i denna fråga verkligen icke kunna sammanjemkas, det syntes mig påtagligt, så snart jag hade fått kännedom om det beslut Andra Kammaren fattat, och det har vunnit bekräftelse genom det utlåtande, Lag-Utskottet här afgifvit, då jag naturligen icke kan draga i tvifvel, att icke Utskottet efter bästa förmåga sökt sammanjemka de skiljaktiga meningarna. Nu har likväl, såsom den förste talaren påpekade, någon sammanjemkning i ordets verkliga mening icke egt rum, utan Utskottet har blott sökt att se till, huruvida icke den ene eller andre Kammaren kunde vara benägen att i värsta fall antaga, hvad Medkammaren beslutat. Redan af formella skäl anser jag således Kammaren

Sammanjemkning af Kamrarnes beslut öfver förordningsförslaget om presterliga tjänsters tillsättande.
 (Forts.)

Sammanjemk- icke kunna bifalla Utskottets förslag, men jag tror, att man der-
ning af Kam- till äfven har ett annat skäl. Första Kammaren har bifallit Kongl.
rarnes beslut Maj:ts proposition, som stod i öfverensstämmelse med Kyrkomötets
öfver förord- beslut. Vi hafva sålunda en någorlunda fast grund, från hvilken
ningsförslag man kan utgå vid blifvande arbeten för samma ändamål. Öfver-
ompresterliga gifver nu Kammaren denna ståndpunkt för att antaga ett förslag,
tjänsters till- med hvilket uppenbarligen ingen är nöjd, ty Första Kammaren
sättning. kan naturligen icke vara det, Andra kammaren icke heller, och
(Forts.) Kyrkomötet blir det allra minst, då frågan kommer att under-
kastast dess pröfning, så äro vi ute på villande väg och hafva
egentligen icke någon ledning för det beslut, som i framtiden skall
fattas.

De första paragraferna, om hvilka här är fråga, anser jag
vara af mindre betydelse, ehuru den nu föredragna icke saknar
sin vikt, men den 27:de paragrafen anser jag i likhet med den
föregående talaren vara af väsentlig betydelse derför, att det i
sjelfva verket är en orimlighet, att församlingarna skulle både
kalla och utnämna. Det vore i sådant fall onödigt att besvåra
vederbörande domkapitel med några förberedande åtgärder, utan
den, som sökte ett konsistorielt pastorat, behöfde då blott vända
sig till kyrkorådet i församlingen med anhållan att blifva af för-
samlingen kallad och utnämnd, och domkapitlet skulle då med
saken icke hafva något att göra, likasom det icke får något att
göra dermed, enligt Utskottets sammanjemkningsförslag.

Då jag sålunda förutser, att såväl Första Kammaren som med
all säkerhet Kyrkomötet skulle förkasta ett förslag, sådant som
det i § 27 af Utskottet framställda, så vore naturligen icke något
vunnet dermed, att man bifölle förslaget i den nu föredragna punk-
ten. Jag hemställer derför, att Kammaren måtte afslå såväl den
nu föredragna som alla de öfriga punkterna af Utskottets förslag.

Herr Ribbing, Sigurd: I *sak* har jag i denna fråga haft
förmånen att yttra mig och framställa mina åsikter, då ärendet
förra gången var före inom Kammaren. Nu har jag begärt
ordet endast för att påminna den ärade Kammaren, att jag till
det betänkande, som nu föreligger, fogat en reservation af det
skäl, att enligt min öfvertygelse någon sammanjemkning, såsom
grundlagen påbjuder, här icke blifvit gjord, hvarför jag också af
detta *formella* skäl anser, att betänkandet icke kan föranleda till
bifall från Kammarens sida.

Herr von Gegerfelt: Då Utskottet enligt Riksdagsordnin-
gen har skyldighet att, så vidt ske kan, sammanjemka de skilj-
aktiga meningarna, har Utskottet två vägar att välja mellan: den
ena är, att föreslå endera af Kamrarne att instämma i den andras
beslut, och den andra, att föreslå något tredje, om hvilket båda
Kamrarne skulle förena sig. Att i föreliggande fall den senare
utvägen skulle vara omöjlig, torde finnas ostridigt och att det vid
sådant förhållande vore oförmligt att välja den förra utvägen,
vågar jag för min del bestrida; denna utväg står åtminstone i full

öfverensstämmelse med den hittills gällande praxis i dylika fall, och är i fråga om större lagförslag alldeles oundgänglig. Det faller sig ock helt naturligt att såsom i förevarande fall, der Kamrarne i flera frågor fattat skiljaktiga beslut, sammanjemkningen sker på det sätt, att den ena Kammaren gifver efter i ett, den andra i ett annat afseende. Bestämmt påminner jag mig, att vid nya utsökningslagens antagande denna metod med fördel användes. Med begreppet af en sammanjemkning står väl för öfrigt enligt vanligt språkbruk tillsammans, att meningarne å ömse sidor skola jemkas, och om den ena Kammaren jemkar ett och den andra ett annat, så eger dock en sammanjemkning rum. Det vore mycket illa, om ett lagförslag, åt hvilket begge Kamrarne önska framgång, skulle falla därför, att de icke finge full frihet att göra den ändring i sina beslut, som erfordrades för att bringa dem i öfverensstämmelse med Medkammarens. Detta hvad angår den formella delen af frågan. Hvad åter sjelfva saken beträffar, så har Utskottet framlagt det förslag, som enligt dess åsigt har den största utsigten för sig att kunna blifva antaget af båda Kamrarne, hvarvid Utskottet dervid icke förbisett svårigheten, att icke säga osannolikheten af att sådant skulle kunna ske, men Utskottet har emellertid gjort hvad det kunnat för att åstadkomma en sammanjemkning, och jag får därför till den kraft och verkan det hafva kan vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindgren: Jag har begärt ordet endast för att anmäla, att jag icke var närvarande i Utskottet, då denna fråga der behandlades, ehuru detta icke blifvit antecknad i betänkandet. I det föreliggande förslaget har jag således ingen del och vill därför hvarken försvara eller klandra detsamma.

Herr Carlson: I afseende å lagligheten af det förfarande, Lag-Utskottet här iakttagit och dess förhållande till förutvarande praxis, har Utskottets ordförande redan lemnat upplysning, och han är otvifvelaktigt bäst i tillfälle att känna, hvilken praxis som förut i detta hänseende blifvit följd. Här hafva tre skiljaktigheter mellan Kamrarne förefunnits: om röstgrunden, om domkapitlens omröstningssätt, om kallande af fjerde profpredikant. I den första frågan har Första Kammarens beslut antagits, i den andra den Andra Kammarens. I afseende på kallandet af fjerde profpredikant har Första Kammaren uppställt två villkor eller förenat det med två bestämmelser, hvaraf den ena afsåg att pastoratet för den gången skulle blifva regalt, den andra att äfven för komministrar och kapellpredikanter en sådan kallelse icke skulle ega rum. I afseende härå har Utskottet nu föreslagit, att den ena bestämmelsen skulle af Första Kammaren eftergifvas och den andra af Andra Kammaren. Det förekommer mig som om här icke föreläge något, som formellt hindrade att Kammaren godkände betänkandet.

I afseende å sjelfva saken och särskildt 27 §, som blifvit så starkt klandrad, anhåller jag att få erinra om, huru detta förslag framkommit. Det har uppkommit genom Riksdagens och Kyrko-

Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om prästerliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

mötets begäran att församlingarne skulle få större rätt än nu, att deltaga i utseendet af sina präster, och särskildt har Riksdagen begärt, att denna rättighet att tillkalla fjerdre profpredikant skulle tilläggas äfven konsistoriella pastorat. Derefter har kyrkolagskomitén framställt just detta förslag, hvilket nu anses så vädligt, endast med den skillnad, att den fordrade tre fjerdedels pluralitet. I denna komité suto den likväl tre af rikets biskopar. Uppslaget åter till den ändring, att det föreslagits hälften i stället för tre fjerdedelar, har kommit från Konungens Högsta Domstol. Med afseende å denna Högsta Domstolens anmärkning var det som Kongl. Maj:t för Kyrkomötet framlade just det förslag, som nu här föreligger. Det är sålunda ingenting annat än Kongl. Maj:ts proposition till Kyrkomötet och för min del kan jag icke inse eller medgifva, att den innehåller någon fara för kyrkan. Svår-ligen kan jag föreställa mig, att det förslag, som tillkommit på framställning af Riksdag och Kyrkomöte, och som haft för sig kyrkolagskomitén, Högsta Domstolen jemte de Konungens råd-gifvare som tillstyrkt propositionen, skulle kunna för kyrkan inne-bära de här förespeglade vådor.

Jag anhaller att få erinra derom, att valrätten till prestlägen-heter i svenska kyrkan är urgammal; till och med under den tid då katolska kyrkans myndighet tyngde hårdast öfver hela Europa, var Sverige det land, som icke följde den af henne antagna grund-sats, utan församlingarna här valde sjelfve sina präster, och man vet icke, att det svenska presterskapet i följd deraf på något sätt stod lägre än de öfriga folkens. Denna valrätt bibehöll sig i landet ända till dess att först enväldet och sedan stånds-författ-ningen deri gjorde en rubbning, men i folkmedvetandet har den ännu i dag en djup rot.

Om nu så mycket af denna valrätt skulle återgifvas åt för-samlingarne, som är förenligt med här föreslagna inskränkingar, så förefaller det mig icke vara annat än fullt rättvist. Jag ber nemligen att få påminna om styrkan af de vilkor, som här äro uppställda. Man talar ofta så som om här skulle vara fråga om att gifva de konsistoriella församlingarne en oinskränkt rätt att kalla sina präster, och att detta skulle hafva inflytande på prester-skapets ställning i allmänhet. Men här är begärdt, att *mer än hälften af alla de röstegande* inom församlingen skola vara eniga om en viss prest för att få honom till fjerdre profpredikant. Nu ber jag att få erinra om, huru sällan detta kan inträffa. Först får man be-sinna, huru många som af ålder och sjukdom äro hindrade att infinna sig, vidare de hinder som ligga i afstånden och slutligen det säkert ej obetydliga antal, som antingen är likgiltigt eller af annan tanke. Om man frånräknar alla dessa och om man tillser, huru det tillgår vid andra val och huruvida det kan vara vanligt eller ens påräkneligt, att hälften af de röstegande skola infinna sig, så torde det vara klart, att här föreligger en ganska stark garanti mot missbruk.

Särskildt har blifvit sagdt, att de religiösa rörelserna härvid skulle komma att spela en stor rol, men dertill må jag bemärka,

att äfven der dessa rörelser förekomma, bemäktiga de sig högst sällan en hel församling. Härtill kommer, att förslagsgrunderna äro afsedda att blifva sådana, att man bör kunna förmoda, att endast sällan en önskan att frångå de föreslagna deraf kan uppstå, och rösträtten antyder, att denna önskan, ifall den lyckas framträda, högst sällan kan gå i fullbordan. Man torde ock böra erinra sig, att våra svenska församlingar icke hafva visat sig så omyndiga, att de skulle anses ovärdiga att uttala en sådan önskan. Man har erfarenhet deraf med afseende å de regala pastoraten, der det visat sig, att församlingarne oftast varit belåtna med förslaget. Under ett af de tre sista åren har endast i sex församlingar kallats en fjerde profpredikant, under ett annat i åtta, under ett tredje i sju församlingar och efter hittills gällande lagar har dock ett fåtal närvarande kunnat bestämma ett sådant beslut. Högst sannolikt är att, om de bestämmelser, som här äro föreslagna, skulle blifva antagna, det ännu mera sällan skulle komma i fråga. Deremot tror jag, att man verkligen kan säga, att församlingarne i de flesta fall gjort goda val; sådant synes bekräftas deraf, att på senare tider biskoparne oftast instämt med församlingen.

*Sammanjämkn-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

Till en kallelse, sådan den här föreslagits, skulle fordras en stark och enhällig öfvertygelse hos församlingen. Då man nu besinnar, hvad det vill säga, att en prest har sin församlings förtroende och att han kommer dit med dess goda vilja, så tror jag att, då en sådan enighet egt rum, man kan hafva god utsigt, att hans verksamhet blir till församlingens fromma.

Någon adeqvatt jemförelse med statens tjenstemän kan just på grund af detta personliga förhållande till församlingen här icke uppdragas.

Jag tror icke heller, att man bör hafva så stort misstroende till presterskapet, att de föreslagna stadgandena skulle rubba dess ställning eller egenskaper; det synes mig, att man om Sveriges presterskap icke har skäl att föreställa sig något sådant. Våra prester komma otvifvelaktigt, hädanefter såsom hittills, att i första rummet vinnlägga sig om, hvad det andans embete tillhör, i hvilket de ingått; när detta sker, tror jag också, att församlingarna skola erkänna det.

Det är visserligen sant, att presterskapets bildning på senare tiden blifvit höjd, men det hindrar väl icke, att församlingarna skola kunna visa särskildt förtroende för någon viss prestman. Det kunde ju inträffa, att af de sökande det icke funnes någon, som enligt församlingens uppfattning vore sådan, att de ville hafva honom och, om de då icke kunde uppställa på förslag någon annan än de sökande, då skulle församlingen ändock vara tvungen att utvälja en prestman bland tre, till hvilka den icke hade förtroende. Den kallade skall för öfrigt, äfven han, pröfvas af Domkapitlet.

Här är således efter min tanke endast inlagd en säkerhet för det fall, då församlingen icke finner sig belåten med förslaget, men ingalunda något, som kommer att blifva allmänt eller inträffa i de flesta fall, icke ens i många. Garantin är dertill alltför stark.

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

Skulle denna Kammare afslå sammanjemkningen och den Andra Kammaren likaså, hvad blefve då följden? Jo, icke allenast att denna paragraf föll, utan att den droge med sig i fallet hela lagen och deribland då de bestämmelser, som enligt min uppfattning äro af stor vikt, först och främst i afseende på förslagsupprättande, att dervid prestens hela förhållande och förra embetsutöfning bör tagas i betraktande, samt vidare den förbättring i röstgrunden, som nu blifvit föreslagen. Man säger, att förslaget faller i alla händelser på Kyrkomötets motstånd, men saken står otvifvelaktigt i en mycket bättre ställning, om Riksdagen uttalar sin öfvertygelse i denna viktiga fråga. Kyrkomötet har sedan att förfara efter hvad det anser riktigt, men man vet då åtminstone hvad Riksdagen vill. Eljest skulle detta lagstiftningsarbete, som nu fortgått i 11 år och som utgått från ett allmänt och djupt behof, falla till intet.

För Första Kammaren förefaller det mig såsom om det skulle vara så mycket lättare att i denna sak besluta, som förslaget uti den paragraf, som egentligen varit föremål för diskussion, öfverensstämmer med Kammarens en gång förut fattade beslut. Den 24 April 1877 beslöt Kammaren just att begära, att de konsistoriella församlingarne skulle ega att kalla fjerde profpredikant med de villkor, som kunde finnas lämpliga, och jag tror, att man har svårt att nu finna något skäl för att afvika från detta beslut. Anser man, att det förefinnes någon brist i våra nuvarande presterliga författningar — och jag har ofta hört anföras, att de äro både många och stora — och hyser man någon värme för en förbättring i detta hänseende, så bör man efter min tanke också erkänna det vara af vikt, att Riksdagen här kommer till ett beslut.

Med afseende å alla dessa skäl, och särskildt emedan frågan eljest åter förfaller i ett kaos, är det som jag för min del vågar tillstyrka Kammaren att godkänna det sammanjemkningsförslag, som här blifvit framställt.

Herr vice Talmannen: Villigt erkänner jag, att frågan om det område, ett sammanjemkningsförslag kan omfatta, är ganska tvistig och att man således i afseende derå kan vara af olika meningar, men jag förstår icke rätt väl, huru det skulle kunna vara möjligt att åstadkomma en sammanjemkning, då fråga är om större och mera omfattande lagar, derest det icke skulle vara tillåtligt att i ett eller annat fall hemställa, det den ena Kammaren måtte biträda den Andra Kammarens beslut, isynnerhet då de olika Kamrarnes beslut ligga hvarandra så nära som här är fallet. Lag-Utskottets ordförande har också erinrat, att så tillgått många gånger förut, och ehuru jag nu icke kan åberopa något bestämdt tillfälle, då detta skulle hafva skett, vill det dock synas äfven mig alldeles säkert att det skett. Från formel synpunkt hyser jag följaktligen icke någon betänklighet mot att biträda Utskottets sammanjemkningsförslag.

Jag skall äfven tillåta mig att yttra några ord i sjelfva saken och vill då med den frihet, föregående talare begagnat, tala om

alla nu föreliggande punkter och särskildt den 27 §. Först och främst vill jag dervid erinra, att församlingens i konsistoriella gäll uti förslaget ifrågasatta rätt att kalla fjerde profpredikant i princip erkännes i fråga om kyrkoherdar af en sådan auktoritet som kyrkolagskomitén. Den enda skilnaden i afseende härå mellan kyrkolagskomiténs betänkande och nu föreliggande förslag är att för utöfningen af denna rätt komitén förutsatt en majoritet, bestående af $\frac{3}{4}$ af hela antalet röstegande, under det att denna siffra här blifvit nedsatt till hälften. Den nu fordrade majoriteten är emellertid efter min åsigt — synnerligen med hänsyn till den starka tillökning i antalet röstberättigade, som skulle betingas af förslagens 26 § — sådan, att den svårligen skall kunna uppnås med mindre hos församlingen gjort sig gällande en synnerligen bestämd önskan, att till kyrkoherde få en viss prestman. Då detta ärende förekom i Kyrkomötet, omfattade jag i afseende å stadgandena i 27 § just den åsigt, Lag-Utskottet nu framställt, nemligen att vid val af komministrar skulle förblifva vid det gamla, men att vid kyrkoherdeval församlingen skulle ega rätt att kalla fjerde profpredikant, utan att förändring i ordningen för kyrkoherdens tillsättning derför skulle ega rum. När ärendet sedermera af Kyrkomötet afgjordes, på sätt vi alla känna, och Kongl. Maj:t upptog detta Kyrkomötets beslut såsom sin proposition, ansåg jag, på sätt jag äfven redan tillåtit mig att i Kam-maren uttala, den skedda förändringen icke i praktiskt afseende vara så vigtig, att den kunde utgöra hinder för mig att understödja förslaget, hvilket i sin helhet enligt min tanke var ett stort framsteg. Till denna åsigt leddes jag af antagandet, att det högst sällan skulle inträffa, att Kongl. Maj:t, sedan en församling uppförat sin valrätt endast för att uttala sitt särskilda förtroende till en viss prestman, skulle begagna den honom tillagda rätt att med frångående af församlingens önskan utse annan kyrkoherde än den af församlingen betecknade och af öfvertygelsen, att skilnaden mellan de båda föreslagne var mera formel än reel, vid hvilket förhållande man icke för denna skilnads skull borde undanskjuta utsigten att vinna de betydande fördelar, lagen i sin helhet erbjöd. Dessa fördelar äro: friare grunder vid bestämmandet af förslagsrum till pastorat, upphäfvande af klassindelningen och slutligen, men icke de minsta, öjemförligt mycket rigtigare grunder i afseende å rösträtten än de nu rådande, hvilka från valet utesluta ett mycket stort antal personer, som böra hafva rätt att deri deltaga, och särskildt beträffande innehafvare af industriella verk och inrättningar innehålla så antiqverade föreskrifter, att de endast med stor svårighet kunnat tillämpas.

För min del motser jag väl möjligheten af att Kyrkomötet icke antager detta förslag, om det, sådant det nu föreligger, blifver Riksdagens beslut och derefter till Kyrkomötet framkommer, och jag är i sådant fall fullkomligt beredd att utan missnöje respektera Kyrkomötets åsigt; men min öfvertygelse är, att då, såsom här, flere auktoriteter skola samverka till en frågas lösning, det är bäst, att hvar och en till en början uttalar sin mening och

Sammanjemk-niing af Kam-rarnes beslut öfver förord-ningsförslag om presterliga tjänsters tillsättning.
(Forts.)

Sammanjemk- låter den andre förkasta den, om han så för godt finner. Skulle
ning af Kam- i detta fall Kyrkomötet afslå förslaget, blifver det naturligtvis
rarnes beslut att arbeta på någon annan lösning, men intill dess detta inträffar
öfver förord- och i det skick frågan nu föreligger, tror jag mig icke om att
ningsförslag motverka det resultat, jag genom lagens antagande i sin helhet
ompresterliga hoppas skola ernås, utan anhåller om bifall till Utskottets hem-
tjänsters till- ställan i förevarande punkt.
sättning.
 (Forts.)

Herr Carleson: Hvarje sammanjemkning mellan skiljaktiga meningar förutsätter, att de icke hvila på alldeles oförenliga grunder, enär i annat fall sammanjemkningen blir en logisk omöjlighet. Jemför man de beslut, Lag-Utskottet med hvarandra sammanställt, visar sig, att de i vissa hänseenden upphäfva hvarandra och således äro i dessa delar oförenlige. Möjligheten af en sammanjemkning måste fördenskill bero derpå, att hvardera Kammarens beslut i ämnet kan, fattadt i sin helhet, anses hvila på samma grund som den andras. Nu har emellertid Första Kammaren beslutat obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men Andra Kammaren afslag å samma proposition och i stället ett nytt förslag, hvilket förutsätter att Kongl. Maj:ts proposition blir jemväl af Första Kammaren förkastad, eller, med andra ord, att det Riksdagen åliggande svaret å den nådiga propositionen blir motsatsen af hvad Kammaren beslutat. Utan att hafva afslagit den Kongl. propositionen kan icke Första Kammaren hafva något motförslag att med Andra Kammarens sammanjemka, och vid sådant förhållande blir Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag en oberättigad hemställan till Första Kammaren att till afslag förvandla sitt förut lemnade bifall till Kongl. Maj:ts proposition samt att deraf taga sig anledning att besluta något annat.

Oformligt som detta efter min tanke är, synes det tillika vara opraktiskt, enär, äfven om man af öfverensstämmelsen mellan sammanjemkningsförslaget och det förslag, Kongl. Maj:t framlade till Kyrkomötet, kunde antaga såsom möjligt att Regeringen, med frågående af sin till Riksdagen uttalade mening, vore benägen att biträda det nya förslag, Riksdagen komme att aflåta, hade man dock ingen anledning att förmoda, det Kyrkomötet, efter att för sitt från Regeringens till Mötet öfverlemnade förslag skiljaktiga beslut hafva vunnit Regeringens understöd, skulle frångå sin mening och omfatta Riksdagens. Då följaktligen efter min tanke sammanjemkningsförslaget är både oformligt och, oberoende deraf, olämpligt, tillstyrker äfven jag, att det förkastas.

Herr Olsson: I afseende å det formella i denna fråga synes mig, att här föreligga tre skäl, som alla tala för att Lag-Utskottet handlat rätt, då det försökt en sammanjemkning eller, om man så vill, framlagt ett nytt förslag. Det första af dessa skäl bör väl vara det, att, om någon af Riksdagen tillsatt myndighet må hafva reda på de lagliga formerna, måste det ju vara Lag-Utskottet. Jag tror följaktligen, på sätt andra redan gifvit tillkänna, att någon bättre myndighet icke kan erhållas, då fråga

är att bedöma, hvad lagligen och lämpligen kan framläggas för Riksdagen. Det andra skälet, som synes mig tala för att detta förslag verkligen bort framkomma, är att det, på sätt äfven förut blifvit nämndt, icke innehåller något nytt. Det är samma förslag, som af Kongl. Maj:t framlades för Kyrkomötet, ehuru Kyrkomötet icke fann det behörigen tillgodose kyrkans intressen och därför förkastade det och, såsom vi veta, äfven samma förslag, som blifvit af Andra Kammaren antaget. Dessa omständigheter torde också tala för att i afseende å den formella sidan af saken man icke här bör göra så stora anmärkningar; och för min del tror jag, att, om man ser saken sådan den föreligger, man icke af formella skäl bör vara tvehågsen, huruvida ett sådant förslag bör antagas, för så vidt man eljest anser det vara fördelaktigt. Det tredje skälet slutligen synes mig vara, att, om Kammaren finner förslaget lämpligt, denna omständighet i och för sig bör vara fullt tillräcklig anledning att bifalla detsamma, utan afseende på gjorda anmärkningar vid det formella af saken.

Egentligen var det dock icke härpå jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet. Jag föreställer mig nemligen, att det formella här icke spelar hufvudrolen, utan förslagets innehåll, och jag undrar, om man icke i den förste värde talarens yttrande finner just denna tanke uttalad. Han förklarade nemligen, att fara för kyrkan skulle uppstå derigenom, att dess tjenstemän, det vill säga presterskapet, om förslaget blefve lag, skulle kunna komma i svårt trångmål, ej blott i afseende på befordran utan ock beträffande löneförmåner, och ansåg ensamt denna omständighet böra hafva varit tillräcklig anledning för Utskottet att icke framkomma med förslaget. Jag vill då fråga den värde talaren: Visar erfarenheten något sådant? Och vi kunna tala om en erfarenhet, ty frågan är icke ny, utan successiva reformer hafva så småningom åt församlingen lemnat större rätt såväl i afseende på kallandet af fjerdre profpredikant och valet, som i andra hänseenden. Kan man, på grund af hvad denna erfarenhet visar, hysa farhåga för, att presterskapet skall komma att i afseende på befordran och lönevilkor sitta emellan, om Utskottets förslag antages? Måste man icke fastmer utgå från den rigtiga åsigt, att församlingens lärare och församlingens intressen stå i det allra innerligaste sammanhang med hvarandra? Måste man icke antaga, att i samma mån församlingens lärare lida, vare sig i ena eller andra afseendet, lider också församlingen sjelf? Den ärade talaren framhöll, att arbetaren vore sin lön värd, och det är visserligen riktigt; men jag tror, att just genom tillämpningen af friare åsikter i afseende å både kallelse- och valrätt denna sats först skulle komma till sin fulla rätt. I samma mån deremot man försöker att inskränka församlingens intressen i fråga om kallelse och val till församlingens lärare, i samma mån torde denna sanning mer eller mindre förbises. Mig synes att endast den lärare, som har församlingens fulla förtroende, kan tillfredsställa de kraf, som församlingen bör och kan ställa på sin lärare; när åter af en eller annan orsak, vare sig vid kallelsen eller valet eller utnämningen,

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om prästerliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

förekomma sådana förhållanden, som rubba församlingens förtro-
ende till sine lärare, då möta dessa svårigheter, som man vill
söka undkomma genom att åt en annan myndighet reservera en
rätt, som i själfva verket ingen annan än församlingen bör hafva.
Nu har man sagt, att många exempel finnas på att församlingar-
ne missbrukat sin rätt. Jag vill icke bestrida det. Man har sagt,
att, om församlingarne själfve få välja, man icke vet, hvilka själa-
sörjare de skola tillsätta, hvilka intriger och hvilka förhållanden
derigenom skola uppstå. Men huru vet man, att intriger och be-
klagensvärda förhållanden skola uppstå? Derpå finnas exempel,
säger man. Men då frågar jag, finnas å andra sidan icke ännu
flera exempel på mindre goda resultat, der själasörjare blifvit af
myndigheterna tillsatta mot församlingarnes uttalade önskningsar?
Jag tror därför ock, att de nämnda suppositionerna icke få anses
såsom giltiga skäl för ett beslut, allra helst som det berättiga-
de i att förfäktat församlingens sak icke torde kunna af någon
förnekas.

Man invänder, att det ifrågasatta förslaget icke skall blifva
af Kyrkomötet antaget. Det må så vara; men jag kan icke för-
stå, hvarför, om Riksdagen har samma åsigt som den förut
haft, som Kongl. Maj:t ursprungligen hyllat och som äfven i det
närmaste delats af Högsta Domstolen, hvarför — säger jag —
Riksdagen icke också kan uttala denna sin åsigt och fatta sitt beslut
i öfverensstämmelse dermed. Skulle kyrkomötet sedan finna detta
beslut "vådligt för kyrkan", såsom man säger, — ehuru för mig äro
kyrka och församling identiska — går det ju an, att Kyrkomötet
deremot framställer sina skäl, hvarefter Riksdagen åter må taga
i öfvervägande hvad som är bäst. Med all respekt för Kyrkomö-
tet och de åsikter, som der hafva gjort sig gällande, kan jag icke
annat än finna det anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t, efter att
till Kyrkomötet hafva framlagt ett af Mötet jemväl behandlad
förslag, till Riksdagen aflåtit ett annat, hvilket ganska väsentligt
afviker från det förra. Såsom frågan nu står, har jag icke kunnat
underlåta att uttala dessa mina åsikter och yrka bifall till Lag-
Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Oscar: I afseende på det formella i denna
fråga är så mycket redan sagdt, att det torde vara öfverflödigt
att yttra något vidare. Så mycket må jag dock anmärka, att
det icke torde kunna bestridas, att, om Kamrarnes stanna i olika
beslut och sammanjemkning är möjlig, det äfven åligger Utskottet
att söka åstadkomma sådan sammanjemkning. Och icke lär en
sammanjemkning bestå i att ändra om alla meningar, utan i att
ur dessa framleta, hvad som kan vara antagligt och med hvart-
annat förenligt, för att på så sätt verkligen få en jemkning mellan
Kamrarnes beslut.

I öfrigt får jag säga, att jag med ledsnad funnit, att diskus-
sionen tagit en rigtning, som jag helst sett, att den vid nu före-
dragna punkt icke fått. Naturligtvis är det af vikt, då fråga är
om ett större lagförslag, att detsamma i alla delar blir klargjort,

att, om också icke alla punkter kunna godkännas, så blifver förhål-
landet med så många som möjligt. Sådant tjenar nemligen till
ledning vid framtida förslag, hvaremot, om ett framlagdt förslag
allenast afslås i klump, man icke i någon del deraf vet Riksdag-
ens eller, vid skiljaktiga meningar, åtminstone hvarje Kammar-
ares mening. I afseende å den paragraf, hvarom nu är fråga, den
11:te, kan väl sägas, att det är af mindre vikt, om den antages
eller förkastas, under förutsättning att lagen i öfrigt icke af Riks-
dagen godkännes; ty utan all fråga hafva dock äfven stad-
gandena i denna 11 § föranledt mycken meningsstridighet såväl
vid Kyrkomötet som vid Riksdagen och att få åtminstone dem af
Riksdagen afgjorde och utredde, synes mig vara af mycken vikt
och icke att förbises. Granskar man nu denna paragraf, finner
man — och det lär väl icke af någon kunna bestridas, icke ens
af den strängaste formalist — att Utskottet der verkligen sökt att
åstadkomma en jemkning mellan Kamrarnes stridiga beslut, i det
Utskottet plockat litet från hvardera Kammaren och derigenom
fått ett helt, som synes mig ganska antagligt. Att nu inlåta mig
på debatt om 26 och 27 §§ har jag ingalunda för afsigt, utan
inskränker mig till att tala om den paragraf, hvarom egentligen
fråga är. Som jag, på sätt jag redan nämnt, funnit Kamrarnes
skiljaktiga beslut i denna paragraf på ett lyckligt sätt samman-
jemkade, och då jag icke tror, att Kyrkomötet i sjelfva verket
har något mot den, sådan den nu är affattad, vågar jag påyrka,
att, oafsedt hvad beslut Kammaren må komma att fatta i afseende
på följande punkter af förslaget, Kammaren behagade bifalla, hvad
Utskottet här föreslagit, för att derigenom åtminstone på ett ställe
taga ett steg framåt för åstadkommande af en lämplig lagstiftning
uti ifrågavarande hänseende. Jag ber dervid att få påpeka, hvad
egentligen icke borde behöfva påpekas, att, om också denna punkt
bifalles, Kammaren är lika oförhindrad att afslå efterföljande
punkter, hvarom nu egentligen talats, men som icke höra hit.
Jag anhåller således om bifall till den punkt, som nu är före-
dragen och skulle utgöra föremål för diskussionen.

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om prästerliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

Grefve Hamilton: Jag kan icke neka, att den siste talaren
har rätt deri, att öfverläggningen sträckt sig något längre än till
den föredragna punkten; jag skulle således kunna uppskjuta, hvad
jag nu har att säga, till dess den 27 § blifvit föredragen, men då
diskussionen hufvudsakligen omfattat denna och möjligen ett upp-
skof, till dess den blir föredragen, skulle gifva anledning till ny
diskussion, som eljest kunde blifva öfverflödig, om vi begagna
detta tillfälle att uttala våra åsikter, ber jag få yttra ännu
några ord.

Jag förstår ganska väl, att man, äfven i fråga om kyrklig
lagstiftning, kan vara af olika meningar, och att man kan vara
benägen att så långt som möjligt utsträcka församlingens infly-
tande vid tillsättande af själasörjare, men det finnes en gräns,
vid hvilken jag tror att hvar och en, som närmare öfverväger sa-
ken, måste stanna, och det är, om ett förslag uppenbarligen kan

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

vara i och för sig skadligt för kyrkans bestånd. Det finnes mig veterligen icke något land med en statskyrka, der man öfverlemn timer de presterliga tjänsternas tillsättande uteslutande åt församlingen, utan att de kyrkliga myndigheterna derpå hafva något inflytande. Detta skulle likväl blifva förhållandet, i händelse Lag-Utskottets förslag antoges, så vidt nemligen de konsistoriella pastoren angår. Jag har redan nämnt, att det icke skulle åt domkapitlen öfverlemnas något inflytande på dessa presters tillsättande annat än det, som kunde uppkomma genom fråga om kompetensbetyg för den, som ville vända sig till församlingen för att erhålla dess kallelse och röst. I öfrigt skulle samma myndighet både kalla och nämna och följaktligen vara den, som obegränsadt hade tillsättningsrätt. Om man också dervid alldeles förbiser, hvad som kan vara menligt för kyrkan i afseende på den ställning, hvaruti presterskapet kommer — oberoende af deras löneinkomster, på hvilka jag icke tänker — finnes likväl för kyrkan en fara, som icke här blifvit beaktad. Om alla de, som icke bekänna den luterska läran, skiljde sig från församlingen, och utträdde ur kyrkan, hade man åtminstone den garantien bevarad, att de, som kallade och valde, vore den luterska lärans bekännare. Men nu veta vi, att just bekännarne af den från vår afvikande lära, som inom vårt land vunnit det största antalet anhängare, hafva funnit med sin fördel i flera hänseenden öfverensstämmande att skenbart qvarstå såsom kyrkans medlemmar, ehuru de med afseende både å sin bekännelse och sina kyrkliga bruk, sakramentens förvaltande o. s. v. skilja sig helt och hållet från den luterska kyrkan. Nu finnes naturligtvis icke något hinder för, att förr eller senare pluraliteten inom någon af våra församlingar tillhör denna bekännelse i sitt hjerta, ehuru den icke offentligen utträdt ur kyrkan. Hvad blir då deras intresse vid valet? Jo, naturligtvis att kalla och välja den prest inom luterska kyrkan, som de äro förvissade om skall lemna dem mest ostörda i deras kyrkliga bruk och minst söka att inverka på dem med afseende å den lära, han är skyldig predika. Då tillståndet är sådant i landet, tror jag också det vore oklokt och icke möjligt för den, som nitälskar för kyrkans upprätthållande, att ingå på det förslag, Lag-Utskottet här framställt och hvilket jag är förvissad, att Kyrkomötet, med afseende på sin pligt att bevaka kyrkans verkliga intresse, icke kan bifalla. Då så är, och då Första Kammaren redan uttalat en mening öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts nådiga proposition, kan jag icke se något skäl, hvarför vi nu skulle frångå den, derför att Andra Kammaren, och möjligen några ledamöter här i Kammaren, hysa en motsatt åsigt. Jag kan derför icke bifalla Utskottets förslag uti 27 paragrafen, och, ehuru jag erkänner att den förevarande är af mindre vikt, anser jag under sådana förhållanden och då man i allt fall icke kan hoppas att få en lagstiftning bygd på de af Utskottet föreslagna grunder, röstar jag för min del för afslag äfven på öfriga punkter.

Herr Samzelius: I formelt hänseende har blifvit erinradt,

att Lag-Utskottet icke åstadkommit någon verklig sammanjemk-
ning utan allenast en kompromiss. För mig är det dock ofattligt, huru man skulle kunna åstadkomma en sammanjemkning i sak, då två meningar stå diametralt motsatta hvarandra. Der måste väl den ene gifva efter i en sak och den andre i en annan. Så har ock här skett, och en verklig sammanjemkning har derigenom, enligt min tanke, egt rum i afseende å kardinalparagrafen eller den 27. Jag tillåter mig att yttra några ord derom, eftersom diskussionen omfattat saken i dess helhet. Der har Andra Kam-maren gjort anspråk på att få kalla fjerde profpredikant äfven till komministers- och kapellpredikantsbefattningar, men sedermera har man frånträtt detta yrkande. Således är der en eftergift lemnad, och den går i den rigtningen, att, om båda Kamrarne besluta bifalla detta, det skulle kunna bidraga till att Kyrkomö-tet icke skulle finna förslaget så oantagligt. Jag har både vid Kyrkomötet och här under diskussionen hört framhållas, att det vore af högsta behof påkalladt, att man icke hade sådana befor-dringslagar, att det mindre begåfvade presterskapet, som dock hade mycket aktningvärda egenskaper, icke skulle sakna sitt brödstycke. För detta är ju sörjdt genom förslaget, såsom det nu är framställt, ty konsistorierna blifva efter denna lag i till-fälle att förse äldre, aktningvärde, ehuru mindre begåfvade, men väl förtjente prestmän med ett brödstycke.

Det är anmärkt såsom något särdeles motbjudande att an-taga ett förslag, som icke skulle kunna fullt tillfredsställa hvar-ken Första Kammaren, Andra Kammaren, Kyrkomötet eller kanske ens Kongl. Maj:t. Men vid en sammanjemkning synes det mig vara en förtjenst att hafva uppgjort ett förslag så, att det icke uteslutande håller på den ena eller andra åsigten, utan söker jemka mellan dem båda, och jag kan icke föreställa mig, att antagande af detta förslag skulle medföra den våda för kyrkan, som föregå-ende talare antydte. Vore så händelsen, skulle jag icke vilja bi-draga dertill. Men om förtroendet för en prestman är så stort, att halfva antalet af de röstberättigade — icke enligt den nuva-rande lagen, utan efter den lag, som här föreslås — vilja hafva honom, om en prest har sådana sympatier inom församlingen, att öfver halfva antalet förenar sig om att kalla honom, synes han mig böra vara den, som i första rummet bör få förtroendet att vara församlingens själasörjare; ty om man mot deras vilja, som önska erhålla honom, påtvingar dem en annan, finner denne icke någon tacksam jordmän att så i, ty detta beror icke uteslutande på prestens stora förmåga, utan på förtroendet till honom inom församlingen och på den kärlek, hvarmed han omfattas. På denna kärlek och detta förtroende beror framgången af hela hans verk-samhet, och dessa känslor kunna icke hos församlingen vinnas ge-nom att man påtrugar densamma ett presterskap, som den icke vill hafva.

Man har ock sagt, att det gifves vissa strömningar i vissa församlingar, och att det då kunde vara fara, om pluraliteten egde kalla prest. Jag tror dock icke på vådan af, att dessa ström-

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

Sammanjeml- ning af Kam- rarnes beslut öfver förord- ningsförslag om presterliga tjänsters till- sättning. (Forts.)

ningar skulle föranleda församlingen att förena sig om en prest med åsikter i samma riktning. Församlingen skulle ju icke hafva rätt att kalla hvilken den ville, utan den måste ju kalla någon, som bekänner den svenska kyrkans trosnorm och åtminstone icke lärer något, som strider deremot. Att han äfven bör hafva kunskaper är gifvet, ty ingen får kallas, som icke undergått behörig examen.

I den ställning frågan nu har, och då ett afslag å Lag- Utskottets förevarande förslag skulle försvåra frågans lösning och framskjuta den till en aflägsen framtid, samt då det förslag, som föreligger, i många hänseenden, efter hvad flere medgifvit, innebär en verklig förbättring, synes mig, att Kammaren borde väl betänka sig, innan den gifver ett blekladgt nej på Utskottets efter många svårigheter tillkomna förslag, innefattande ett allvarligt bemödande att få frågan löst vid innevarande riksdag.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöbring: Mot mitt föregående yttrande har gjorts flera anmärkningar. Jag anhåller att med några ord få besvara dem.

En högt ärad talare påminde om, hurusom det nu föreslagna befordringssättet hade anor ända från forntiden, i det nemligen församlingarna ända in i katolska tiden haft rätt att sjelfva kalla sina prester. Detta kan för ett historiskt sinne vara af stor vikt och betydelse, men utan tvifvel vore det ändå viktigare och bättre, om man kunde visa, att detta befordringssätt varit till gagn och uppbyggelse för de svenska församlingarna. Jag tror, att man icke kan det. Det var nog icke för ro skull som befordringslagarna blefvo ändrade. Väl är vår svenska kyrkas historia icke skrifven, i hvad den specielt angår befordringssättet i äldre tider, men Danmark och Norge, hvilka hade samma befordringssätt, ega en historia derom, som kan vara till ledning vid denna frågas bedömande, och spridda underrättelser rörande vårt eget land, som från den tiden kommit till oss, visa, att förhållandena här vore desamma som der, eller att under denna tid, oaktadt det hette, att biskopen skulle hafva makt att pröfva och gilla eller ogilla den, som föreslogs af församlingen, och, oaktadt biskopen skulle ega en sådan makt, det likväl inrotade sig ett slags simoni bestående deruti, att man gjorde öfverenskommelser om löneförmånerna, och dervid gick tillväga på det skamligaste sätt. Vidare uppkom just under denna tid det oskicket, hvarigenom presterliga befattningar kommo att gå i arf, vanligast på qvinno- sidan; det så kallade konversationsväsendet leder från denna tid sina anor och blef så mäktigt, att mången gång en giftassjuk enka förmådde genomdrifva sin vilja biskop och kyrkostyrelse till trots, och det oaktadt dessa anlitate den verldsliga makten om hjälp. Jag tror således icke, att det är skäl att vid sökande af argument för här föreslagna befordringssätt vända sig till förflutna tider. Tillsättningssättet var detsamma i Danmark

och Norge som i Sverige och förändrades äfven der, bevisligen af det skäl att det befunnits olämpligt och skadligt.

Man har ock anfört exemplet af de regala pastoraten och menat sig härifrån kunna hemta talande skäl för antagligheten af detta så kallade sammanjemkningsförslag. Det händer icke alltid utan tvärtom högst sällan, säger man, att de regala pastoraten begagna sin rätt att kalla fjerde profpredikant. Men jag ber få anmärka den stora olikhet, som här skulle uppstå. De regala pastoratens kallelserätt korrigeras af Kongl. Maj:t, och detta måste hafva en hämmande inverkan på lusten att kalla hvem som helst till den lediga prestsysslan. De ega dock endast rätt att föreslå, här skulle de få rätt att genom valsjelfva nämna.

Jag vågade, när jag sist hade ordet, påstå, att en befordringslag, sådan som denna nu föreslagna, skulle hafva ett menligt inflytande på kyrkan, derigenom att presterskapet genom densamma komme i en svår yttre ställning. Man har häremot hänvisat på ställningen för närvarande och påpekat, att denna blifvit allt bättre, ehuru församlingarnas rätt blifvit mer och mer utvidgad. Hurudan är då ställningen för närvarande? Vi veta, att åtminstone i tre stift råder stor prestbrist. I de öfriga är tillgången på prester mycket knapp. Orsakerna härtill kunna vara många, men en orsak är utan tvifvel den, som ligger i den osäkra framtida ställningen. För icke många årtionden sedan utgjordes ungefär halfva antalet prester af sådane, hvilkas fäder voro prester. Nu mera är det sällsynt, att prestsöner välja den presterliga banan, och ännu mera sällsynt är det, att någon af de bättre lottade samhällsklasserna låter sin son beträda denna bana. Hvaraf kan detta komma sig? Kan det männe komma deraf, att den religiösa atmosfären är tunnare i de högre samhällslagren? Jag tror det icke. Icke heller kan det komma deraf, att preteståndet i allmänhet skulle vara ett föraktadt stånd, eller deraf att, om någon vunnit anställning såsom pastor, han skulle hafva det sämre än andra tjenstemän. Nej, det kommer väl icke helt och hållet, men säkerligen till icke ringa del deraf, att framtiden på denna bana är ovissare än på någon annan. För icke länge sedan utgjordes ungefär andra hälften af antalet prester af bondesöner. Bondens son skickades till skolan för att studera till prest, och lyckades detta honom, så var allt godt och väl. Lyckades det icke, blef han något annat, t. ex. civil tjensteman, ansågs målet nästan vara förfeladt. Ja, ännu utgöres största antalet af dem, som ordineras till prester, af mindre jordbrukares och arbetares söner, men den förmögnare bondens och possessionatens son letar sig nu mera gerna in på andra vägar, och föräldrarne äro dermed fullt nöjda. Kan man verkligen tro, att ställningen skulle blifva en annan och bättre i nämnda hänseende genom den förändring i befordringssättet, som här föreslagits?

Men mot hvad jag sagt synes ju en svår anmärkning kunna göras, och den har också blifvit gjord: valet till det presterliga kallet bör icke ske med fästadt afseende på timliga förmåner; något helt annat måste vara bestämmande vid beslutet att inträda

Sammanjemk- i det andliga ståndet, nemligen längtan att få verka för Guds
ning af Kam- rikes framgång på jorden; hänförelse för det höga uppdrag, som
rarnes beslut embetet har sig ombetrodt. Ja, men icke kan man tro likväl och
öfver förord- föreställa sig, att rätt många ynglingar besluta sig att börja för-
ningsförslag beredelserna till inträde i det andliga ståndet, uteslutande ledde
om presterliga af denna inre kallelse, af allenast rent andliga motiv; och om
tjensters till- stundom ynglingen är benägen härtill, så står han vanligen icke
sättning. ensam; han har vänner, föräldrar, välgörare, och man kan väl
(Forts.) icke tro, att deras råd alltid blifva utan inverkan på honom. På
annat sätt kan jag åtminstone icke förklara, att så få af de högre
ståndens söner ingå i kyrkans tjenst. Man får derföre icke här
betrakta saken allt för ideelt. Bäst är utan tvifvel att uti kyrkans
ämnessvenner se endast vanliga menniskor och lagstifta för van-
liga menniskor. I annat fall fruktar jag, att en stor del af Sve-
rige kommer att blifva prestlös.

Jag vågade antyda, då jag sist hade ordet, att ett sådant
befordringssätt, som det här föreslagna, skulle menligt inverka
på presternas duglighet för sitt kall. Häremot har hänvisats på
de upphöjda egenskaper, som i allmänhet pryda vår tids prester-
skap, och som skulle vara en borgen för, att denna förändring i
befordringssättet icke kunde blifva till skada i nämnda hänseende.
Jag har ingalunda velat uttala något klander mot kyrkans tjenare
i våra dagar. Men må man besinna, hvad det kan betyda, att en
ung prestmans hela framtid i väsentlig mån beror af, huru han
kan lyckas att göra sig omtyckt, der han tillfälligtvis har fått
sin verksamhet. Häri ligger obestriddligen för honom stora frestel-
ser till människofrukthan, till medveten eller omedveten äflan efter
menniskogunst; desto större och svårare, ju mörkare framtids-
utsigterna i öfrigt te sig. Jag vågar påstå, att dessa frestelser
kunna blifva så svåra, att det fordras stor kristlig karaktersstyrka
och en stor andlig frimodighet för att icke gifva vika för desamma.
Men viker någon för dem, är detta just det säkraste medlet för
honom att förstöra sin presterliga duglighet.

Det har af mer än en talare framhållits, huru viktigt det är,
att församlingen får välja den, till hvilken hon har förtroende.
Förtroendet är, heter det, ett nödvändigt vilkor för framgången
af själasörjarens verksamhet. Här är fråga om ett personligt för-
hållande, för hvilket det presterliga förtroendet måste ligga till
grund. Ja väl, men om man likväl så accentuerar förtroendets
vigt och betydelse i detta hänseende, som man här gjort, vågar
jag påstå, att man gör sig skyldig till en icke ringa grad af en-
sidighet. Först och främst vill jag erinra om, att vår redliga,
trofasta allmoge är allt för snar att fatta förtroende, i synnerhet
då det gäller lärare. Den kan icke känna många af presterna i
stiftet, icke veta hvilken som företrädesvis kan vara berättigad
att blifva ihågkommen med befordran och företrädesvis förtjena
det, men den känner eller tror sig känna någon prest på platsen
eller i dess närmaste granskap och är, såsom jag nämnde, ofta
för snart färdig med sitt förtroende, hvilket derför icke alltid
hvilat på tillräcklig grund, och, i synnerhet under tider af andlig

jäsning och oro, icke på rätt grund. Dessutom, är det verkligen i innersta grunden förtroende och tillit, som gör en människa skicklig att i någon mån vara för sina medmenniskor, hvad ordet själasörjare betecknar? Ingalunda! Den pastorala dugligheten beror derpå, att presten kommer såsom bärare af Herrans ord och förstår att rätt bruka det; att kyrkoherden representerar honom, som sjelf ville vara alla sjäalars herde, häri ligger hans kraft och hans duglighet. Är han icke så rustad, gagnar det honom föga, om han än af den nya församlingen mottages med det innerligaste förtroende. Han skall dock snart befinnas vara en legd herde, en onyttig tjenare. Men har han denna duglighet, så kan det väl hända honom, att han till en början ser sig mottagen med köld och ovilja, och detta kan nog lägga hinder i vägen för hans verksamhet i början, men snart skall dock denna köld försvinna, och församlingen vända sig till honom med förtroende. Huru ofta har man icke sett exempel på beggedera? Huru mycket förtroende har icke spilts på ovärdiga lärare, och huru mången värdig kyrkans tjenare har ej förstått att tillvinna sig förtroende inom kort, äfven der han först mottagits med slutna hjertan? Efter min öfvertygelse är det derför i högsta grad missledande, när man så betonar angelägenheten deraf, att församlingen hyser förtroende för den, som väljes, att detta förtroende sättes såsom snart sagdt enda befodringsgrunden.

Jag skulle ännu kunna hafva mycket att tillägga, men jag slutar här och förnyar mitt gjorda yrkande om afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51.

Nej—65.

Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)

*Sammanjemk-
ning af Kam-
rarnes beslut
öfver förord-
ningsförslag
om presterliga
tjänsters till-
sättning.
(Forts.)*

2:dra punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Jag vet mycket väl, att genom den votering, som nu egt rum, detta förslags öde är afgjort och att det således icke gagnar att hålla några långa tal. Jag vill icke heller besvara Kammaren dermed, men då jag hyser den lifliga öfvertygelsen, att Första Kammaren genom det beslut, den nu fattat, har fattat ett beklagligt beslut, hvilket icke kan annat än menligt inverka på utvecklingen af landets förhållanden i fråga om de presterliga angelägenheterna, har jag ansett mig böra förklara detta och säga, att jag vill yrka bifall till denna paragraf, det må vinna bifall eller icke, ty en så liten jemkning, som här är föreslagen, borde verkligen icke möta något motstånd; och jag vill icke heller hafva på mitt samvete att hafva med min röst föranlett förkastandet af 27 §. Vid kyrkomötet uttalades, ingalunda någon enhällig åsigt emot förslaget. Detta kan jag försäkra herrarne, ty jag var själf ledamot af kyrkomötet; deremot hörde jag der dem, som sade att förslaget att konsistoriella pastorat, i händelse af fjerde profpredikants kallande, skulle besättas af Kongl. Maj:t, icke hade utsigt att vinna bifall af Riksdagen.

Nu vinner man icke ens det målet, att Riksdagen lemnar regeringen någon kännedom om sin åsigt. Hvad som är gjordt, är emellertid gjordt. För min del har jag fritagit mig från ansvarigheten derför, men finner mig icke dess mindre nu slutligen böra yrka bifall till den föreliggande punkten.

Grefve Hamilton, Henning: På grund af de skäl, jag anført i mitt första yttrande, anhåller jag, att Kammaren ville afslå äfven denna punkt, och jag tror att man derigenom gifvit regeringen tillräcklig anledning att veta Riksdagens mening, så viddet det nemligen beror på Första Kammaren, nemligen att Kammaren godkänt det förslag, som en gång blifvit af Kongl. Maj:t framställt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfervägande.

3:dje punkten.

Lades till handlingarne.

4:de punkten.

Friherre Hamilton: Jag får vördsamt yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Jag får vördsamt anhålla om afslag å den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllö med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

5:te punkten.

Bifölles.

Föredrogs änyo Lag-Utskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 25, i anledning af ifrågasatt lagförklaring beträffande den ansvarighet för enskilda sedelutgifvande bankers förbindelser, som må åligger de solidariske bolagsmännen.

Lagförklaring ang. sedelutgifvande bankbolags delegares ansvarighet.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Jag anser mig böra meddela Kammaren en upplysning, som möjligen kan förtjena att tagas i betraktande vid öfverläggningen till det beslut, som Kammaren går att fatta i anledning af Utskottets nu gjorda framställning. Såsom bekant är, tillsattes i anledning af Riksdagens begäran af Kongl. Maj:t under sistlidna års sommar en komité för att uppgöra förslag till stadga, som afsåg att kunna lemna säkerhet i jernvägar. Detta komiténs förslag har föranlett en Kongl. proposition, som för närvarande beror på Riksdagens handläggning. I början af innevarande år inkom nämnda komité med en framställning till Kongl. Maj:t, i hvilken komitén begärde en utsträckning af komiténs uppdrag till utarbetande jemväl af förslag till stadgande beträffande vissa delar af konkursförfarandet i fråga om jernväg, i hvilken säkerhet blifvit lemnad, emedan komitén ansåg, att frågan om inteckning i jernväg icke kunde på ett fullt tillfredsställande sätt lösas, utan att särskilda föreskrifter i detta hänseende också lemnades. Sedan denna framställning från komitén blifvit inför Kongl. Maj:t af mig föredragen och af Kongl. Maj:t bifallen, fästade jag Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att enahanda grund, som förefunnes för att stadga ett särskildt konkursförfarande, då en jernväg afträddes till borgenärers förnöjande, jemväl kunde åberopas för likartade bestämmelser i flera fall och deribland för utredningen af enskilda banker, hvarom tillfyllestgörande föreskrifter icke torde kunna anses meddelade i Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848; och med afseende derpå beslöt Kongl. Maj:t, att komitén skulle anmodas att i ett sammanhang taga i öfvervägande frågan, om hvilka särskilda föreskrifter må finnas lämpliga för utredningen af tillgångar, som blifvit till borgenärers förnöjande afträdda, ej mindre af jernvägsegare än af enskilda banker och andra dermed jemförliga bolag och affärsfirmor, samt att till Kongl. Maj:t angående detta ämne afgifva det förslag, hvartill komitén kunde finna anledning. Jag föreställer mig, att bolagsmäns i solidariska bolag ansvarig-

Lagförklaring ang. delutgifvande bankbolags delegares ansvarighet.
(Forts.)

het lämpligast får sin förklaring och sin bestämning genom föreskrifter om, huru det bör tillgå, då ett sådant bolags tillgångar skola utredas och då det sålunda förekommer att bestämma, i hvad mån och i hvilken ordning den ena eller andra af de påräknade tillgångarne skola till betalning af gälden användas; och så vidt denna åsigt är riktig, torde det kunna sägas, att den nu föreliggande frågan åtminstone i viss mån redan är tagen under behandling af Kongl. Maj:t.

Herr von Gegerfelt: Enligt hvad min vid betänkandet fogade reservation utvisar, har jag icke inom Utskottet kunnat instämma i det beslut, hvartill detsamma kommit och ännu mindre godkänna de formella skäl, som föranlett detta beslut. Jag ansåg, att frågan borde till Kongl. Maj:ts nädiga pröfning hänskjutas; men då nu Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Justitiedepartementet tillkännagifvit, att frågan redan ådragit sig Kongl. Maj:ts nädiga uppmärksamhet, och någon åtgärd från Riksdagens sida alltså icke torde vara erforderlig, får jag på denna grund yrka bifall till det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Samzelius: Då Lag-Utskottets aktade ordförande frånträd det yrkande, han framställt i sin reservation, kunde det kanske vara onödigt att yttra sig derom, men, då han icke ville godkänna de formella skäl, som Lag-Utskottets pluralitet anfört för sitt afstyrkande, ber jag att få yttra några ord i frågan.

Mig veterligen är det första gången en sådan förfrågan som den förevarande sker hos Riksdagen. Det har visserligen åberopats i en reservation, som afgafs, efter det frågan varit behandlad, att Lag-Utskottet skulle hafva upptagit Justitieombudsmannens framställningar i likartade frågor. Då har likväl Justitieombudsmannen uttalat en bestämd åsigt och hans embetsberättelse remitterats till Lag-Utskottet lika som statsrevisorernas berättelse till Stats-Utskottet. Statsrevisorerne fästa vanligen uppmärksamheten på vissa förhållanden, utan att framställa något förslag; ty de bruka använda det uttrycket, att de å ett af dem relateradt förhållande fästa Riksdagens uppmärksamhet. Men det har icke utgjort hinder för Riksdagen att upptaga anmärkningen. Jag finner sålunda, att det icke är något analogt fall, som här åberopats.

Jag erkänner gerna vigten af den gjorda framställningen, och att den föreliggande frågan är väl förtjent af uppmärksamhet, men jag tror, att det rigtiga är, att regeringen får taga denna fråga om hand, och då så redan skett, enligt hvad Herr Statsministern upplyst, torde det icke behövas att i ämnet aflåta någon skrifvelse. Jag kan för öfrigt icke finna, huru, om Utskottet varit af den åsigten, att motionen vore väckt i den form att den borde blifva föremål för behandling från Utskottets sida, Utskottet skulle kunnat undandraga sig att yttra sig i sjelfva saken. Lag-Utskottet vore, efter min uppfattning, i sådant fall ovilkorligen skyldigt att afgifva en utredning och ett omdöme i frågan,

om motionen vore grundlagsenligt väckt, och det vore nästan för blygsamt af Utskottet att, på sätt ett par reservanter hemställt, endast hänskjuta saken till Kongl. Maj:t. Om denna blygsamhet möjligen kunde vara på sin plats, när det gäller någon af Utskottets mindre erfarna ledamöter, så är den det icke, då det gäller Utskottets erfarna ordförande, som tillika innehar en högre domarefunktion.

Lagförklaring ang. se-delutgifvande bankbolags delegares ansvarighet.
(Forts.)

Vidare har äfven den åsigten af andra reservanter sökt göra sig gällande att, för erhållande af en lagförklaring, måste man kunna åberopa olika domslut i samma fråga. Detta fordrar dock icke grundlagen, ty begär man en lagförklaring och framställer förslag dertill, så är man berättigad att få en förklaring; och det är endast på den grund att ett sådant *förslag* icke blifvit framställt, som Utskottet bort undandraga sig att afgifva yttrande i saken. Jag biträder det slut, hvartill Utskottet kommit, så mycket hellre, som jag icke tror att det vore nyttigt, att en förklaring afgafs i ena eller andra syftningen, om den icke åtföljdes af förslag till förbättringar i nu gällande lagstiftning, och i det fallet har Utskottet, som icke eger motionsrätt, icke någon möjlighet att framkomma med något dylikt. Det är på denna grund jag trodde det äfven vara nyttigt att Utskottet kom till det slut, hvartill det stannat, men de grundlagsenliga skäl, som därför anförts, synas mig, oberoende af andra förhållanden, tillräckligt motivera det samma, och får jag sålunda anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Äfven jag anhåller om bifall till Utskottets förslag, men jag gör detta på grund af de skäl, jag i min reservation anført, och icke på några andra skäl; ty jag har icke hört några sådana andragas, som jag funnit på saken rätt tillämpliga.

Herr Wallenberg: I anledning af den väckta motionen finner jag mig böra yttra några ord *dels* om sjelfva motionens väckande just nu och *dels* om dess innehåll.

Jag anser mig berättigad att yttra mig om sjelfva motionens väckande, då motionären sjelf har funnit lämpligt att likasom göra en ursäkt för, att han i denna tid väckt en så beskaffad motion. Han säger nemligen:

“Det är en ovilkorlig rättighet för allmänheten att veta, under hvilka lagar den lefver och handlar, och för ett folk, som gör anspråk på att kallas upplyst och att kunna fördraga ordets frihet och äfven dess missbruk, höfves det icke att vara så räddhågad, att det ej skulle våga skärskåda sina lagar, draga dem under öfverläggning och söka afhjelpa fel, af hvilka de lida.

Hvad angår frågan, huruvida nuvarande tidpunkt må vara den rätta för detta ärendes afhandlande och afgörande, så tror jag, att tiden därför längesedan varit inne“.

Det är möjligt att tiden “längesedan” varit inne. Men hvarför har icke motionären, som varit riksdagsman år 1874, då banklagstiftningen i sin helhet behandlades af Riksdagen, vid nämnda

Lagförklaring ang. sedelutgifvande bankbolags delegares ansvarighet.
(Forts.)

riksdag framdragit frågan? Det hade då kunnat ske under vida gynsamare förhållanden än nu och med mycket större sannolikhet att blifva behandlad med det lugn och den opartiskhet, hvarvet med rättsfrågor böra behandlas.

Vidare säger motionären, att "ett folk kan tåla vid yttranderättens missbruk". Ja! folket kommer nog att fortleva, äfven om yttranderätten missbrukas i bankfrågor, men krediten kan icke alltid tåla vid yttranderättens missbruk till hvilken utsträckning som helst. Af de ordalag, hvaruti denna motion är affattad, och af motionärens ställning synes den mig vara, jag bekänner det, ett aktstycke tillhörande den planmessigt anlagda och med stor kraft bedrifna agitationen mot de enskilda bankerna. Men sedan frågan om den solidariska ansvarighetens utsträckning är väckt, hoppas jag den må komma att klart och tydligt bestämmas, och jag är icke den som tvekar att se saken i ansigtet, äfven om den hade en fulare uppsyn än denna motion.

Motionären behagar beteckna företag att drifva bankrörelse med sedelutgifningsrätt såsom "äfventyrliga", men motionären framlägger intet exempel till bestyrkande af sitt påstående. Så vidt min erfarenhet sträcker sig, är banksedelutgifningsrätten icke förenad med äfventyr, ty allmänna rörelsens behof begränsar alltid beloppet af utelöpande banksedlar. Men skulle det vara så äfventyrligt att drifva bankrörelse med sedelutgifningsrätt, så är det rätt besynnerligt, att en sådan sats framhålles af en bankofullmäktig, som ju själf deltagit i styrelsen öfver den största sedelutgifvande bank i hela landet. Jag kan icke se, hvarför man skall komma med sådana antydningar, som sakna all grund.

I afseende på själfva saken synes motionärens tankegång gå derpå ut, att en solidarisk delegare i en bank skulle under en mansålder få tillfälle att öfverväga hvad tillämpning, i händelse af bankens fall, "kan göras af den gamla satsen att den, som vinner tid, vinner allt", och motionären antyder, att ansvarigheten ej vore annat än "bedrägeri och gyckel". Jag har aldrig hört någon solidarisk delegare i en bank anse ansvarigheten vara bedrägeri och gyckel. Jag har tvärtom alltid hört dem taga saken på fullt allvar, och jag tror att, om motionären ville höra efter litet annorstädes än der han erhåller sina ingifvelser, skulle han komma till den åsigt, att de solidariska bankdelegarne äro öfvertygade om att, i händelse af en olycka, komme den att drabba dem ganska hårdt.

Det är vidare yttradt af motionären, att det är uppenbart, "att föreskrifter, som kunna anses innefatta ändring i gällande bestämmelser, ej genast blifva tillämpliga å redan befintliga bankinrättningar" — det skall väl vara "bankdelegare"; men det må gå. Sedan upplyst blifvit — och för den upplysningen stannar icke någon i större tacksamhetsförbindelse än jag — att regeringen tagit frågan i sin hand och vill med opartiskhet behandla densamma och icke låta några passioner drifva sitt spel, så tror jag att, när ett sådant förslag blir af Riksdagen antaget, hvarje bankbolag skall med glädje ansluta sig dertill, utan afseende å gäl-

lande oktrojer, under förutsättning att Riksdagen går in på ett förslag att betrygga enskildes rätt och som icke afser att sköfva enskildes egendom, utan blott att betrygga insättares rätt, som anförtrött sina medel åt enskild bank.

Utan att nu vilja närmare ingå på saken vill jag dock uttala den mening att, då det af den Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848 är tydligt och klart, att domstolen skall utse personer att tillse, att utdelning i en sådan konkurs icke må ske förr än två år förflutit, är det naturligtvis derföre, att i en så vidsträckt affär ställningen må kunna göras fullständigt klar; och derföre behöfva icke andra stadganden vidtagas, än att de ansvarige lottegarne ställa säkerhet för den brist, som visar sig. Sker detta och sagde säkerhet sättes i taka händer, så torde alla våldsamma realisationer kunna undvikas, utan att fordringsegarnes rätt, att utbekomma *alla sina fordringar*, på något sätt förringas.

Jag ber att få betyga min tacksamhet för det yttrande Hans Excellens Herr Statsministern här fält; och hoppas jag en god och ändamålsenlig lösning af den viktiga frågan.

Herr Almquist: Efter den förklaring Hans Excellens Herr Statsministern afgifvit, hade jag trott att denna fråga icke skulle längre upptaga Kammarens tid, men då yttranden nu blifvit af särskilda talare afgifna, må det ock tillåtas mig att uttala min från andras åsigt afvikande öfvertygelse. Jag anser frågan om de solidariska delegarnes i sedelutgifvande banker ansvarighet i denna tid vara af ganska stor betydelse, ja, en af de viktigaste frågor som här förekomma. De närvarande förhållandena äro sådana, att de som ega aktier i sedelutgifvande banker, icke kunna veta, huruvida de sjelfva i händelse af bankens fall icke komma att stå på bar backe. Jag är visserligen af den åsigt, att icke så skulle tillgå, ty om den olyckan skulle inträffa, att en sedelutgifvande bank blefve insolvent, torde, då aktieegarne ej för bankens förbindelser äro ålagda ansvar såsom för egen skuld, och ansvarigheten i öfrigt ej är närmare bestämd än för närvarande, någon ansvarighet icke kunna åläggas aktieegarne förr än bankens fordringar hos samtliga dess gäldenärer blifvit uttagna; och för en sådan utredning fordras icke, såsom här anspeglats, två år, utan decennier. Vi hafva derpå exempel i utredningen af Göta kanaldiskonten och Malmö diskontverk. Resultatet deraf blefve då utan tvifvel, att de fleste aktieegarne derförinnan vore i saknad af alla tillgångar. Häraf synes mig följa, att stadgandet om solidariteten är, såsom jag alltid ansett, en chimère, hvarigenom man såsom med en blå dunst lyckats förblinda allmänhetens ögon. Då frågan nu en gång blifvit väckt, och tiden är så beskaffad, att ingen kan undgå att inse sakens betydelse, samt det är en möjlighet för den lagstiftande makten att genom en underdånig hemställan till Kongl. Maj:t uttrycka sin åsigt och derigenom möjligen befordra frågans slutliga lösning, anser jag det vara en pligt för Kammarerna att icke låta ett sådant tillfälle gå obegagnadt förbi. De beklagansvärda olyckor, som kunna upp-

Lagförklaring ang. sedelutgifvande bankbolags delegares ansvarighet.
(Forts.)

Lagförklaring ang. sedelutgifvande bankbolags älegares ansvarighet.
(Forts.)

stå till följd af den nuvarande lagstiftningens obestämdhet, böra icke fördragas, om man kan afhjelpa dem. Jag kan icke heller se, att någon skulle lida på, att denna fråga blefve löst. För närvarande, då ingen vet hvad denna solidaritet på papperet betyder, må det ursäktas, om bankernas fordringsägare icke sätta mycken tro till densamma. Är nu den ekonomiska ställningen i landet sådan, att de enskilda bankerna icke kunna veta i hvad mån deras fordringar, som uppgå till millioner, må vara säkra eller icke, vore det icke då bättre för dem, att man genom lag hade bestämdt, när och i hvilken ordning allmänheten hade att vända sig till aktieägarne, i händelse en bank blefve ställd under utredning. Sådant har genom lag blifvit bestämdt i England och borde kunna låta sig göra äfven i Sverige. Om bankerna fortfarande skola åtnjuta förtroende, lärer för dem vara angeläget, att denna fråga blir skyndsamt löst; och för aktieägarne måste vara af lika stort intresse att genom lag få bestämdt, att de icke när som helst kunna göras ansvarige för bankens hela skuld. För allmänheten åter vore angeläget att veta, hvad den har att trygga sig till. Det är i detta fall, som i flera andra beträffande de sedelutgifvande bankerna, att ställningen är temligen oklar. Allmänheten står liksom på en vulkan, och vet alls icke, hvad den kommande tiden innebär. Det heter visserligen, att om hos en sedelutgifvande bank en viss del af dess grundfond är tagen i anspråk för betalande af bankens skulder, banken skall ställas under utredning; men banken har kanske icke haft anledning att afföra sina osäkra fordringar, utan låtit sådana i räkenskaperna qvarstå till belopp af millioner. Det förhållande hade då långt förut varit inne, som lagstiftaren afsett, nemligen att bankens grundfond borde vara tagen i anspråk för gäldandet af dessa fordringar; men det har icke legat i bankens intresse att försätta saken på den punkten, utan den har fortgått såsom förut, och allmänhetens äfventyr har blifvit allt större och större.

Jag tror derföre att, om möjligt varit, Utskottet bort uttala en bestämd åsigt i frågan, och Riksdagen anhålla om Kongl. Maj:ts medverkan att få densamma skyndsamt löst. Jag vet att det nu tjenar till intet att framställa något yrkande; men med afseende å sakens vikt, har jag velat till protokollet hafva min åsigt uttalad.

Herr Samzelius: Då det ovanliga förhållande inträffat, att diskussion uppstått icke om Utskottets förslag utan om själfva motionen, som icke blifvit af Utskottet tillstyrkt, ber jag att, då motionären icke har talan i denna Kammare, få bemöta, hvad Herr Wallenberg här behagat yttra. Han tillvitade motionären att hafva handlat af något illasinnadt begär att skada de enskilda bankerna, och antydde att någon skulle "inspirerat" honom. Jag anser det icke vara rätt och tillständigt att ingå i granskning af de inre motiven för en afgifven motion, ty dessa äro motionärens ensak, och hvar och representant har ju sin motionsrätt, utan att behöfva låta sina inre bevekelsegrunder underkastas en dylik

kritik, hvarvid misstag lätt kunna göras. Att 1848 års förordning icke är så alldeles tillräcklig i vissa händelser, tror jag vara allmänt erkänt, och jag är derföre tacksam för att regeringen tagit frågan om hand. Jag har med detta yttrande blott velat protestera mot de uttryck Herr Wallenberg tillåtit sig, och jag tror att jag är den rätte mannen, då jag vid ärendets behandling i Utskottet afstyrkt motionen och således icke kan anses handla i öfverensstämmelse med motionären.

Lagförklaring ang. sedelutgifvande bankbolags delegares ansvarighet. (Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 26, i anledning af väckt motion om ändring i gällande stadga om skiftesverket i riket.

Anmälades och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 9, angående vissa ännu oafgjorda frågor rörande villkoren för tillverkning af bränvin, och memorial N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets betänkande N:o 5, angående stämpelpappersafgiften;

äfvensom Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till nedannämnda delar af Riksdagsbeslutet:

N:o 1, Ingressen;

N:o 2, Slutmeningen;

N:o 3, angående verkställt val af Justitieombudsman och hans suppleant;

N:o 4, angående val af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret;

N:o 5, angående décharge för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 6, angående décharge för Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Fredagen den 25 April.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 23 i denna månad.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 23 i denna månad bordlagda betänkande N:o 9, angående vissa ännu oafgjorda frågor rörande vilkoren för tillverkning af bränvin, och memorial N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets betänkande N:o 5, angående stämpelpappersafgiften.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Lag-Utskottets den 23 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten.

Kammaren åtskildes.

In fide[m]

O. Brakel.
